

EVALUERINGSRAPPORT

IDRETT OG LESING 2006-2008

SAMMENDRAG

Foreningen !les mottok i 2005 treårig støtte fra ABM-utvikling og Norsk kulturråd til å etablere og videreutvikle prosjektet *Idrett og lesing* i perioden 2006-2008. Målsettingen var å gjøre litteratur og formidling tilgjengelig for idrettsungdommer fra 13-19 år på deres egen hjemmebane - idrettsarenaen. Prosjektet henvendte seg i første rekke til breddelag, men også elite- og landslag var viktige satsingsområder. Litteratur ble gjort tilgjengelig for lagene som ble med i prosjektet via bokbager. Formidlerne var bibliotekarer - i dette prosjektet kalt *garderobebibliotekarer*. Bruken av garderobebibliotekarer etablerte en ny arena for bibliotek og bibliotekarer, i tråd med Bibliotekreformen 2014, å promotere folkebiblioteket og drive litteraturformidling på. Toppidrettsutøvere ble synliggjort som lesende rollemodeller. Prosjektet bidro også til å bevisstgjøre toppidrettsutøvere på verdien av lesing under og etter idrettskarrieren. Lesing ble blant annet vurdert som et viktig redskap for toppidrettsutøvere i hvilefaser og ved reiser, og nyttig for å forbedre mentale ferdigheter som for eksempel konsentrasjons- og forestillingsevne. Foreningen !les etablerte flere tiltak for å oppnå prosjektets målsettinger. I søknader til ABM-utvikling og Norsk kulturråd ble det lagt vekt på følgende:

- Litteratur skal gjøres tilgjengelig for lagene som blir med i prosjektet via bokbager. Bagene skal inneholde cirka 20 titler som er tilpasset målgruppen, hvor opp minst 25 prosent av titlene bør være på nynorsk.
- Garderobebibliotekarer skal rekrutteres som litteraturformidlere.
- 100 breddelag skal rekrutteres innen juni 2008.
- Elite- og landslag skal også inkluderes i prosjektet.
- Det skal arrangeres seminarer, primært for garderobebibliotekarer.
- Et pilotprosjekt blant garderobebibliotekarer, og trenere og utøvere innen breddeidretten, skal gjennomføres høsten 2006 og våren 2007. Piloten etterfølges av

en spørreundersøkelse.

- Det skal koordineres forfatter- og/eller utøverbesøk til breddelag.
- Det skal koordineres forfatterbesøk til elite- og landslag.
- Det skal etableres og utvikles en hjemmeside, bokpallen.no, for prosjektet.
- Bokpallen skal inneholde boktips fra toppidrettsutøvere, nyheter om utøvere og idrettsgrener som er representert med boktips, artikler, nyheter og informasjon om prosjektet, garderobe-, forfatter- og utøverbesøk, egen aktivitetskalender og muligheten for å skrive lesedagbok.
- Foreningen !les skal være til stede å promotere prosjektet på ulike idrettsarrangement, turneringer, festivaler, messer, seminarer, konferanser o.l.
- Foreningen !les skal jobbe for å promotere prosjektet i ulike medier.

Samlet er det mulig å hevde at tiltakene er gjennomført og målsettingene oppnådd, i stor grad med positive resultater. Tilbakemeldingene fra garderobebibliotekarer, og trenere og utøvere innen breddeidretten, er svært gode og bekrefter at prosjektet har fungert tilfredsstillende. Enkelte tiltak og mål har likevel blitt justert, og flere aktiviteter lagt til eller endret, underveis i løpet av prosjektperioden. Prosjektet har foregått innenfor de økonomiske rammene det ble redegjort for i søknader. Denne rapporten vil se nærmere på bakgrunnen for å etablere prosjektet *Idrett og lesing*, hvilke målsettinger og tiltak som har vært sentrale i prosjektet og hvordan responsen fra deltakerne, primært innen breddeidretten, har vært.

1.0 INNLEDNING OG BAKGRUNN

Bakgrunnen for å etablere *Idrett og lesing* var å forene idretts- og biblioteksektoren i håp om å øke engasjementet og interessen til lesing blant idrettsaktive ungdommer, samt etablere en ny arena for bibliotekarer å drive litteraturformidling på. Nasjonale (Hoel 2007, Roe 2007) og internasjonale undersøkelser (PISA 2000, 2003 & 2006, PIRLS 2001 & 2006) viste varierende leseferdigheter og en negativ utvikling for leselyst og -forståelse blant norske ungdommer, spesielt gutter. Generelt eksisterte det også stereotype og negative forestillinger fra ungdom om hvordan lesere ser ut og hvem som er lesere. Dette resulterte videre i at ungdom (gutter) for eksempel ikke ville anse dem selv som lesere (Hoel 2007, Roe 2007), til tross for at de i undersøkelsene nevner at de leser. Lesing og lesere hadde med andre ord et dårlig image. Det ga heller ingen status blant gutter å være lesere (Knutsen 2003). Det ble også hevdet at gutter manglet lesende forbilder (Hoel 2007), og at flere lesestimulerende tiltak

som har blitt gjennomført for gutter ikke har lyktes. Haugen et. al. (2000) lanserte blant annet en rekke tiltak for å øke gutters interessere for lesing. Her ble det for eksempel understreket at gutter ønsker å lese i fred, og at litteraturutvalget for denne målgruppen ikke presenteres på en tilfredsstillende måte og ikke er godt nok tilgjengelig. I tillegg til disse oppfatningene av lesing og lesere, eksisterte forskjellige stereotyper av bibliotekarer og biblioteket som ikke var ulike dem om den typiske leser. Bibliotekarer hadde også et dårlig image. Det har også de senere årene blitt påvist en nedgang i besøks- og utlånsprosenten ved folkebibliotekene (ABM-skrift 49).

Foreningen !les etablerte og utviklet derfor ideen om å koble idretts- og biblioteksektoren gjennom prosjektet *Idrett og lesing*. En ny og ambisiøs kombinasjon, men ikke umulig. Ved å forene disse sektorene, tok Foreningen !les sikte på å endre oppfatninger av lesere og bibliotekarer, samt å erobre en ny arena for litteraturformidling. Ved å ta litteraturformidlingen ut av biblioteket og inn på ungdommens egen fritidsarena, i dette tilfellet idretten, kunne man utvikle bibliotekarenes rolleutøvelse og etablere møter med ungdommen i andre kulisser, og på et felt der de er trygge og utøver samme hobby (idrett). Garderobebibliotekarenes møter med ungdommen på idrettsbanen ble også ansett som et viktig element for å trigge ungdommens nysgjerrighet ovenfor biblioteket, og i neste omgang forhåpentligvis trekke dem til det lokale biblioteket. For å endre holdninger og skape interesse til lesing, er gode rollemodeller viktige. Toppidrettsutøvere har i så måte et stort nedslagsfelt blant barn og unge, og den øvrige befolkning. Her kan man tilføye enda en myte: ”Toppidrettsutøvere leser ikke bøker”. Å synliggjøre lesende toppidrettsutøvere, og gi dem anledning til å stå frem som gode rollemodeller for yngre utøvere, ville forhåpentligvis kunne endre en slik oppfatning og bidra til å skape økt engasjement og interesse for lesing blant idrettsungdommer. Enkelt sagt er det mulig å antyde at det er lettere å rettferdiggjøre lesing i en fotballgarderobe blant 13-14-åringene, dersom man kan legge til at Roar Strand anbefalte denne boken. Ved å få idrettsutøvere til å fremstå som lesere kunne man gjøre lesing til en kul fritidssyssel blant prosjektets primære målgruppe - idrettsungdom. Lesingen og lesernes image kunne endres. Lesing kunne gi økt status blant guttene.

På bakgrunn av dette søkte Foreningen !les om prosjektmidler fra ABM-utvikling og Norsk kulturråd til å gjennomføre *Idrett og lesing* over en treårsperiode fra 2006 til 2008.

Foreningen !les søkte også om økonomisk og faglig støtte fra Norges Idrettsforbund og

paralympiske og olympiske komité (NIF), og en rekke sær-idrettsforbund. Ønsket fra Foreningen !les sin side var at *Idrett og lesing* skulle bli en del av NIFs holdningsskapende arbeid rettet mot barn og unge, og toppidrettsutøvere. ABM-utvikling og Norsk kulturråd sa ja til å støtte prosjektet. NIF og flesteparten av sær-idrettsforbundene sa dessverre nei eller svarte ikke på henvendelsen, med unntak av friidretts-, svømme- og snowboardforbundet som sa ja til å bidra med innspill og en liten sum for honorering av forfatterbesøk og utgifter til litteratur og bokbager.

2.0 MÅLSETTINGER

Prosjektets hovedmål:

Øke engasjementet og interessen for lesing blant idrettsungdommer og toppidrettsutøvere.

Derneest:

- Garderobebibliotekarer skal bringe litteratur og formidling ut av bibliotekene og inn på idrettsarenaen blant breddelag og idrettslinjer.
- Litteratur skal gjøres tilgjengelig via bokbager og innholdet i bagene skal være tilpasset målgruppen. Minst 25 prosent av titlene bør være på nynorsk.
- Forfatter- og/eller utøverbesøk til lagene skal koordineres som en ekstra motivasjon for å øke leseinteressen.
- Toppidrettsutøvere skal rekrutteres som lesende forbilder.
- Toppidrettsutøvere skal gis muligheten til å bruke litteratur aktivt som en del av deres egen idrettshverdag, da spesielt i hvilefaser og ved reiser.
- Forfattere skal gis muligheten til å profilere seg på en ny arena.
- Egen hjemmeside for prosjektet, bokpallen.no, skal etableres. Nettsiden skal blant annet profilere boktips og anbefalinger fra toppidrettsutøvere.

2.1 Tiltak

En rekke tiltak ble etablert, videreutviklet og gjennomført i løpet av prosjektperioden. Foreningen !les gjennomførte først et pilotprosjekt høsten 2006 og våren 2007 blant tolv breddeklubber innen ulike idretter og fylker i Norge. Enkelte elite- og ungdomslandslag fikk også tilbud om bokbager og forfatterbesøk. I tillegg ble det samlet inn en rekke boktips fra toppidrettsutøvere til bokpallen.no.

Til piloten ble flere garderobebibliotekarer rekruttert som litteraturformidlere i arbeidet med breddeidretten. Det ble arrangert seminar for garderobebibliotekarer, laget brosjyrer om prosjektet og foretatt et større innkjøp av litteratur og bokbager. Pilotprosjektet ble etterfulgt av en spørreundersøkelse blant garderobebibliotekarer, og trenere og utøvere fra breddelagene, for å sjekke responsen på prosjektet og for å skissere retningslinjer og mulige utviklingsmuligheter for prosjektets videre fase. Responsen var svært oppløftende og ga tydelige signaler om at dette var et prosjekt det var verd å videreføre. I korte trekk var dette noen av funnene:

- Bokbagene ble mottatt med stor entusiasme av trenere og utøvere.
- Bøkene fra bagene ble lest av utøvere, og trenere.
- Besøkene av garderobebibliotekarer, toppidrettsutøvere og forfattere var godt likt.
- Garderobebibliotekarer mente prosjektet ga en god mulighet til å møte målgruppen på en ny arena, utvikle bibliotekarrollen og promotere folkebiblioteket.

Utfordringer:

- Mangel på kommunikasjon mellom trenere og garderobebibliotekarer, noe som medførte at hyppigheten og kvaliteten på besøkene varierte.
- Innholdet i bokbagene var for varierende i forhold til målgruppen den skulle engasjere.

Med et positivt pilotprosjekt som grunnlag, startet Foreningen !les tidlig høsten i 2007 en større rekrutteringsoffensiv mot bredde-, elite- og landslag, garderobebibliotekarer og idrettslinjer. Sistnevnte fikk samme status som breddelag i prosjektet. Det uttalte målet ble å rekruttere 100 breddelag, inkludert lagene fra piloten, innen juni 2008. Denne målsettingen ble underveis justert til å inkludere elite- og landslag. Pr. juni 2008 hadde Foreningen !les delt ut 60 bokbager til ulike lag og idrettsgrener innen breddeidretten, og 47 bokbager til elite- og landslag. I tillegg ble det delt ut bokbager til vinnerne av en !leseløype som Foreningen !les var medarrangør på under Litteraturfestivalen på Lillehammer i 2007 og 2008, to bokbager til forfatterlandslagene under samme festival i 2008, og åtte bokbager til den norske OL-troppen i forbindelse med lekene i Beijing i 2008. Flere av breddelagene fikk også påfyll av bøker underveis i prosjektperioden.

I tillegg til bokbager fikk flere breddelag tilbud om egen garderobebibliotekar og forfatter- og

toppidrettsutøverbesøk. I januar og august 2008 ble det foretatt et større innkjøp av litteratur og bokbager. Bokbagene, som lagene fikk tildelt, inneholdt 20 titler som var tilpasset målgruppen. Minst 25 prosent av titlene burde være på nynorsk. Dette ble i stor grad gjennomført, men andelen nynorske titler varierte og var i enkelte bager noe lavere enn det uttalte målet. Bokbagene bidro til å gjøre litteratur tilgjengelig for utøverne i forbindelse med idrettsaktivitet og dermed til å redusere terskelen for å lese.

Garderobebibliotekarene formidlet litteratur til idrettsungdom på idrettsarenaen og fungerte i tillegg som et bindeledd mellom Foreningen !les og lagene. Garderobebibliotekarene ble honorert etter ABMs satser for tiden de brukte på besøk hos lagene, samt eventuelle reiseutgifter. Forberedelser og etterarbeid gjorde de uten økonomisk støtte. Det ble arrangert seminar for garderobebibliotekarer for å gjøre dem best mulig forberedt til møtet med idrettslagene.

Foreningen !les laget brosjyrer og plakater som ble sendt ut til bibliotekarer, bibliotek, breddeidrettslag, idrettslinjer, bok- og litteraturbransjen, og norsk idrett. Brosjyrene og plakatene ble frontet av toppidrettsutøver Ailo Gaup.

Bokpallen.no ble relansert med ny design, flere menyvalg og mer utfyllende tekst om prosjektet ulike satsingsområder. Foreningen !les foretok selv oppdateringer av nettsiden.

Foreningen !les benyttet sine kontakter og Norsk Forfattersentrum for å koordinere besøk av forfattere til bredde-, elite- og landslag. Forespørsler ble sendt til toppklubber og utøvere om muligheten for å bidra med besøk til breddelag.

Foreningen !les jobbet med media i forbindelse med aktiviteter som ble gjennomført, og var til stede under ulike idrettsarrangement for å profilere prosjektet.

Tiltakene fungerte tilfredsstillende og prosjektet ble godt mottatt blant flesteparten av aktørene innen bredde- og eliteidretten. Mer detaljert gjennomgang av responsen på de ulike tiltakene kommer senere i rapporten.

2.2 Målgrupper

Primærgruppen: Idrettsungdommer fra 13-19 år innen ulike idrettsgrener.

Sekundærgruppen: Toppidrettsutøvere innen ulike idrettsgrener.

Tertiærgruppen: Trenere og lagledere fra ulike idrettsgrener innen både bredde- og toppidrett.

Også garderobebibliotekarer var en målgruppe i prosjektet. En av målsettingene var å eksponere dem for en ny arena å drive litteraturformidling på. Garderobebibliotekarer var på mange måter en primærgruppe, men ble mest av alt vurdert som nøkkelpersoner, som et viktig virkemiddel, for å gjennomføre prosjektet i praksis.

3.0 STØTTESPILLERE

Foreningen !les har i løpet av prosjektperioden hatt flere støttespillere. Disse har representert ulike fagområder, for eksempel norsk idrett, biblioteksektoren, bok-, forlag- og litteraturbransjen. For uten om aktørene på det praktiske plan, som garderobebibliotekarer, trener og utøvere, har to medspillere vært svært viktige for gjennomføringen av *Idrett og lesing* - ABM-utvikling og Norsk kulturråd. Disse har bidratt med økonomisk og faglig støtte gjennom hele prosjektperioden.

3.1 Foreningen !les

Foreningen !les arbeider for å fremme lesing i alle samfunnslag. Foreningen !les er en ideell paraplyorganisasjon som springer ut av Aksjon Leselyst, som ble etablert i 1997 på bakgrunn av undersøkelser om ungdoms lesevaner. Foreningen !les koordinerer og initierer ulike landsomfattende lesetiltak som tXt, rein tekst, Ungdommens kritikerpris og Uprisen. Rammene for tiltakene er utarbeidet fra Foreningen !les sentralt, men aktivitetene og arrangementene skjer i lokal regi. Foreningen !les mottar prosjekt- og driftsmidler fra Kultur- og kirke departementet.

www.foreningenles.no

3.2 ABM-utvikling

ABM-utvikling (Arkiv, Bibliotek og Museum) ble opprettet i 2003 i samarbeid mellom Kultur- og kirke departementet og Kunnskapsdepartementet. ABM skal bidra til å utvikle de tre sektorene de har ansvaret for, hver for seg og sammen. ABM gir penger og deltar aktivt som initiativtaker og samarbeidspartner i forskjellige prosjekter ute i felten. Siden starten i 2003 har ABM støttet, initiert, deltatt i og gjennomført en rekke store og små prosjekt. ABM gir ut en rekke fritt tilgjengelige publikasjoner, blant annet den tverrfaglige skriftserien ABM-skrift som inneholder faglig stoff for hele ABM-feltet, magasinet ABM som synliggjør de

gode ideene og prosjekter, samt et digitalt nyhetsbrev.

ABM-utvikling er nå slått sammen med Nasjonalbiblioteket. Mer informasjon her:

www.nb.no.

3.3 Norsk kulturråd

Norsk kulturråd ble opprettet i 1965 og har tre hovedoppgaver:

- Forvalte Norsk kulturfond og oppgaver delegert fra Kulturdepartementet
- Være et rådgivende organ for staten og det offentlige i kulturspørsmål
- Ta initiativ til forsøks- og utredningsvirksomhet på kulturområdet der rådet finner at det trengs en særskilt innsats

<http://www.kulturrad.no/>

4.0 EVALUERING AV BREDEIDRETTE

Rapporten vil videre i hovedsak redegjøre for hvordan *Idrett og lesing* har fungert i praksis innen breddeidretten. Eliteidretten og andre aktiviteter som er gjennomført i løpet av prosjektperioden vil også bli redegjort for, men ikke like grundig. Disse redegjørelsene er for eksempel ikke basert på datainnsamling fra informanter slik som tilfellet er ved satsingen på breddeidretten. Prosjektet ble formelt avsluttet med et seminar på Litteraturhuset i Oslo torsdag 4. desember 2008. Seminaret oppsummerte prosjektperioden innen bredde- og eliteidretten, og tok for seg aktuelle tiltak for at deler av prosjektet kan opprettholdes uten økonomisk støtte fra Foreningen !les og deres samarbeidspartnere. I tillegg ble det redegjort for et mulig kulturutvekslingssamarbeid mellom Foreningen !les og en polsk partner. Mer om dette under kapitlet *Veien videre*.

I etterkant av prosjektets avslutning ble det sendt ut en spørreundersøkelse til garderobebibliotekarer og trenere og utøvere fra breddelagene som deltok i prosjektet. Undersøkelsen var av typen Questback og ble laget i samarbeid med Erlend Ra ved ABM-utvikling. Svarene var anonyme. Svarprosenten, spesielt blant utøverne, var noe lavere enn man håpet på forhånd. Enkelte trenere og garderobebibliotekarer meldte også tilbake at de ikke hadde gjennomført nok aktivitet til å besvare undersøkelsen. Selv om svarene vanskelig lar seg generalisere til å gjelde samtlige bibliotekarer, trenere og idrettsaktive ungdommer

innen norsk breddeidrett som deltok i prosjektet, ga de tydelige indikasjoner på at prosjektets målsettinger og tiltak har fungert tilfredsstillende. For eksempel:

- Engasjementet for lesing økte blant de unge utøverne på grunn av deltakelse i prosjektet.
- Bokbagen var et populært tiltak.
- Garderobebibliotekarer erobret en ny arena å drive litteraturformidling på og videreutviklet formidlingsrollen.
- Prosjektet bidro til økt interesse for lesing og det lokale biblioteket.
- Besøk fra garderobebibliotekarer, toppidrettsutøvere og forfattere var godt likt.
- Flere vil opprettholde leseaktiviteter i kombinasjon med idrettsutøvelse i fremtiden.

Som et supplement til den kvantitative undersøkelsen, ble det foretatt intervjuer med enkelte garderobebibliotekarer, trenere og utøvere som deltok i prosjektet. I tillegg foretok prosjektlederen fra Foreningen !les observasjoner og mer uformelle samtaler under besøk hos breddelag, garderobebibliotekarer og ved ulike arrangement. Svarene fra undersøkelsen presenteres nærmere nedenfor.

4.1 Garderobebibliotekarer

Garderobebibliotekarer var nøkkelpersoner i prosjektet. Disse aktørene flyttet litteratur, ved hjelp av bokbager, og formidling, ved hjelp av oppsøkende virksomhet, ut av biblioteket og inn på idrettsarenaen. Prosjektet ga muligheter til en annen utøvelse av bibliotekarrollen, og til å møte ungdommer, potensielle lesere og brukere av biblioteket, på en ny og spennende arena. Gjennom prosjektperioden har flere motiverte og dyktige garderobebibliotekarer fra folke- og skolebibliotek fra ulike deler av landet deltatt. 31 stykker har vært en del av prosjektet gjennom hele perioden. I undersøkelsen svarte 1/3 av garderobebibliotekarene på spørsmålene. Foreningen !les ville blant annet vite:

- Hvordan likte du å jobbe som garderobebibliotekar?
- Hvordan var responsen på besøkene?
- Hvordan fungerte samarbeidet med trenerne?
- Hadde du nytte av jobben som garderobebibliotekar i din daglige jobb som bibliotekar?
- Bidro prosjektet til økt promotering av biblioteket?

- Hvor sannsynlig er det at du vil fortsette som garderobebibliotekar etter prosjektslutt?
- I hvor stor grad var seminar av betydning for jobben som garderobebibliotekar?
- Hvordan var kontakten med Foreningen Iles?
- I hvor stor grad har du benyttet deg av bokpallen.no i jobben som garderobebibliotekar?
- Hvor viktig var bokbagen som ressurs i jobben som garderobebibliotekar?

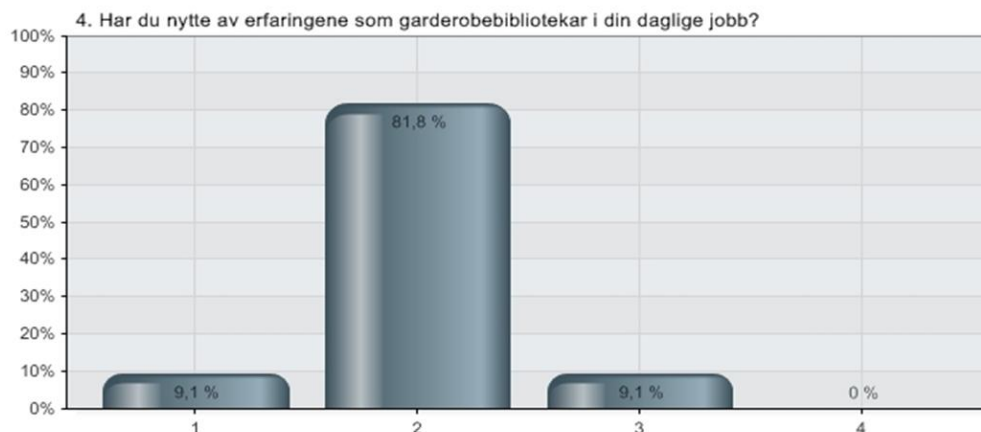
Svarene er oppløftende: Et flertall likte jobben som garderobebibliotekar *godt*, noen *svært godt*. Ingen svarer at de *ikke likte å jobbe som garderobebibliotekar*. At samtlige likte rollen som litteraturformidler for ungdom på en ny arena, i dette tilfellet idrettsaktive ungdommer, er positivt. Det tyder på at rollen ble omfavnet og godt gjennomført, at oppsøkende bibliotekarvirksomhet har en verdi, og at prosjektet *Idrett og lesing* bidro til det.

Garderobebibliotekarene var også fornøyd med responsen fra utøvere og trenere på besøkene, selv om noen påpekte at kommunikasjonen med trenerne i enkelte tilfeller var en utfordring. Den var likevel bedre i siste periode av prosjektet enn under piloten. Under intervju ble det av en garderobebibliotekar understreket viktigheten av trenernes engasjement for prosjektet, og for hvordan det ble presentert til utøverne:

Det er utrolig viktig hvordan trenerne presenterer prosjektet til sin gruppe. Det må gjøres til noe spesielt, noe de er utvalgt til, noe de kan eie i fellesskap. (Garderobebibliotekar)

Der trenerne motiverte utøverne til å delta i prosjektet og møte garderobebibliotekarene med interesse og nysgjerrighet, har det også vist seg at besøkene var enklere å gjennomføre. Det er også verd å registrere at responsen fra utøverne var noe bedre enn trenerne. I følge garderobebibliotekarene ga over 80 prosent av utøverne *god* og *svært god* respons på besøkene. Mye tyder på at dette kan ha bidratt til at garderobebesøk har endret flere av ungdommenes oppfatninger av bibliotekarrollen.

Utøvelse av garderobebibliotekarrollen ser også ut til å ha vært nyttig for bibliotekarene i deres daglige jobb:

Tabellen ovenfor viser at over 80 prosent av garderobebibliotekarene synes erfaringene fra denne rollen i *noen grad* (2) var nyttig for deres daglige jobb. Antallet som mener det i *stor* (1) eller *liten grad* (3) var nyttig, er det samme - nemlig 9,1 prosent. Ingen svarer *nei* (4) på dette spørsmålet. En garderobebibliotekar sa under intervju at flere av ungdommene nå kjente ham/henne igjen som garderobebibliotekaren deres når han/hun møtte dem på biblioteket, via skoleverket eller i sivilt. Dette bekrefter en vellykket rolleutøvelse. Samtlige understreket også at jobben bidro til å promotere folkebiblioteketjenesten i kommunen på en positiv måte. Flere fikk avisoppslag om prosjektet og bibliotekets rolle, og om besøk av toppidrettsutøvere og/eller forfattere. En slik omtale etablerte garantert positive holdninger til biblioteket og bibliotekaren i lokalmiljøet.

Det er viktig at folk i kommunen ser at vi driver utadrettet virksomhet, at vi er rundt omkring og ikke bare sitter på biblioteket. Jeg tror det kan bidra til at vi kan være til stede på flere arenaer på sikt. (Garderobebibliotekar)

Blant trenere finner man også samme perspektiver som sitatet ovenfor antyder:

Jeg synes det er flott at biblioteket og bibliotekarer driver oppsøkende virksomhet, kommer seg ut og driver litteraturformidling på andre arenaer. Det er positivt. (Trener)

Samtlige var også overbeviste om at rollen som garderobebibliotekar var et godt virkemiddel for å nå målgruppen. Ved å oppsøke ungdommen på deres egen fritidsarena, kunne bibliotekarene nå frem med litteraturformidling på en helt annen måte enn for eksempel under skoletiden eller under bibliotekets åpningstider. Møtet med ungdommen på idrettsarenaen antydte også å bidra til bedre kjemi mellom formidleren og tilhørerne:

Du får en helt annen kontakt med ungdommen når du møter dem der de er, på deres egen arena, der de er trygge. Det blir et helt annet møte enn det man opplever på biblioteket.

(Garderobebibliotekar)

For meg var dette prosjektet en gavepakke. Det å få muligheten til å møte ungdommen på deres egen arena, gi dem gratis bøker, promotere biblioteket og besøk av utøvere og forfattere har vært helt utrolig. En vinn-vinn-situasjon for alle parter. (Garderobebibliotekar)

Samtidig som rollen som garderobebibliotekar kan ha bidratt til å skape en annerledes og god dialog mellom ungdommene og bibliotekarene, tyder mye på at ungdommenes nysgjerrighet til biblioteket økte som følge av deltakelse i prosjektet. Over 40 prosent av utøverne sa for eksempel at de fikk *litt større interesse for folkebiblioteket etter at de ble med i Idrett og lesing*. En interessant konsekvens av prosjektets tiltak ble påpekt av en garderobebibliotekar:

Flere av utøverne har også kommet til biblioteket for å låne oppfølgere av bøker jeg hadde i bokbagen, som for eksempel John Marsdens bok - I morgen, da krigen kom. I ettertid har flere vært innom biblioteket for å låne bok nummer to, tre og fire i denne serien.

(Garderobebibliotekar)

Av garderobebibliotekarene er det 27,3 prosent som hevder at de er *helt sikre* på at de kommer til å fortsette å samarbeide med idrettslag etter prosjektperioden. Det samme antallet svarer *ganske sannsynlig*, mens 45,5 prosent svarer *lite sannsynlig*. I kommentarfeltet begrunnes lite sannsynlig med manglende ressurser som tid og økonomi fra bibliotekene og bibliotekarenes side. Under prosjektet ble garderobebibliotekarene honorert for besøkstiden. Ettersom det ikke finnes midler til dette lenger, må bibliotekene bruke egne ressurser, eventuelt samarbeide med idrettslagene, for å opprettholde aktiviteter i fremtiden. Foreningen vil imidlertid bidra med råd, tips og veiledning, samt opprettholde bokpallen.no som en ressursside for prosjektet.

Over 70 prosent hevdet at prosjektseminar i *noen* eller *stor grad* var viktig for jobben som garderobebibliotekar. 27,3 prosent mente *nei*, mens ingen sa i *liten grad*. De som svarte nei kan være bibliotekarer fra piloten, som allerede hadde erfaring med rollen som garderobebibliotekar, og som dermed ikke så nytten av et seminar. Alternativt at seminaret

ikke ga nødvendig utbytte for å utøve garderobebibliotekarrollen. Kontakten med prosjektlederen hos Foreningen !les var viktig for flesteparten, mens bruken av bokpallen.no i *noen* eller *liten grad* var viktig for 80 prosent. 18,2 prosent svarte at bokpallen *ikke i det hele tatt* var en viktig ressurs. Besøksprosenten på bokpallen.no kunne vært høyere. Nettsiden gir viktig informasjon om prosjektet, publiserer nyheter, gir råd og tips for jobben som garderobebibliotekar. I tillegg profilerer bokpallen boktips fra toppidrettsutøvere, noe som kunne vært nyttig informasjon for garderobebibliotekarer å inneha i møtet med idrettsungdommen. Markedsføringen og bevisstgjøringen av bokpallens potensial kunne vært gjort bedre fra Foreningen !les sin side. Samtidig er det viktig å understreke at bokpallen hadde cirka 12 000 unike besøkende og over en million treff i løpet av 2008. Alt i alt er dette gode tall.

Bokbagen er et av prosjektets viktigste tiltak. Garderobebibliotekarene fremhever også baggen som en svært viktig ressurs i jobben: Over 90 prosent svarte i *stor* (1) eller *noen grad* (2), mens 9,1 prosent svarte i *liten grad* (3) på dette spørsmålet.

Det å ha bøker tilgjengelig og det å kunne tilby lagene noe, har vært alfa og omega for garderobebibliotekarene. Å få en egen bokbag til odell og eie ga idrettsungdommen et eierforhold til prosjektet. Lagene fikk på den måten sitt eget lille bibliotek. Bokbagen ble også ansett som et viktig hjelpemiddel for garderobebibliotekarene i møtet med lagene. Det ble blant annet hevdet å skape et godt utgangspunkt for besøkene:

Å ha en bokbag å gi lagene har vært viktig. Det gjorde dem nysgjerrige og jobben lettere fra første besøk. Da hadde man på en måte etablert noe med en gang. (Garderobebibliotekar)

Det ble også påpekt at bokbagen alene ikke var nok for å øke interessen for lesing, men at også garderobebibliotekarens tilstedeværelse var viktig:

Bokbagen er bra, men det er i mange sammenhenger måten bøker formidles på som skaper engasjementet. Her er garderobebibliotekaren en viktig person som har kunnskap om det å møte tilhørere og formidle litteratur. (Garderobebibliotekar)

Samlet var responsen fra garderobebibliotekarene på prosjektets ulike tiltak positiv. Jobben var godt likt, møtet med ungdommen spennende og nyttig, og promoteringen av bibliotekarrollen og biblioteket verdifull. Svarene fra garderobebibliotekarene samsvarer med Foreningen !les sine målsettinger om å benytte bibliotekarer som litteraturformidlere for idrettsaktive ungdommer innen norsk breddeidrett.

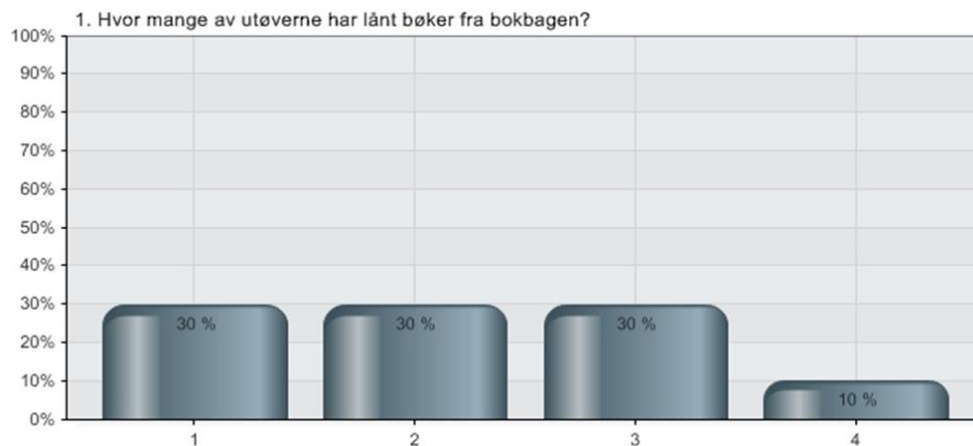
4.2 Trenerne

For å lykkes godt med prosjektets målsettinger blant breddelagene, ble trenerne vurdert som viktige aktører. Trenerne kjenner utøvergruppa og kan engasjere utøverne til å omfavne prosjektet. De er viktig rollemodeller og sentrale i arbeidet med å skape en sunn og god lagkultur. Dersom trenerne står frem som lesere og viser engasjement for lesing, kan en slik holdning smitte over på utøverne. På den måten kan trenerne synliggjøre seg selv som gode rollemodeller. Dette ble også understreket av flere trenere under prosjektperioden. Mange garderobebibliotekarer påpekte også verdien av engasjerte trenere. Det ble for eksempel hevdet at trenerne har en viktig rolle ved i utgangspunktet å motivere utøverne til å delta, gi dem følelsen av å være med på noe spesielt, og ved å utnytte prosjektet til å skape egen- (økt leselyst) og nytteverdi (økt konsentrasjonsevne) for utøverne. Enkelte garderobebibliotekarer antydte at kommunikasjonen med trenerne var en utfordring. Trenerne har mange oppgaver i klubbene og jobben er i stor grad basert på frivillighet. For noen er kanskje ikke eksterne prosjekter førsteprioritet, samtidig som ambisjonsnivået for hva som er god kommunikasjon kan variere mellom trenere og bibliotekarer. Det er likevel viktig å påpeke at der prosjektet fungerte veldig bra, var det engasjerende og motiverte trenertyper. Av 24 trenere som var tilknyttet prosjektet, svarte 2/3 på spørsmålsskjemaet. Foreningen !les ønsket blant annet å vite:

- Hvor stor var utlånsmengden av bøker fra bokbagene?

- Hvor ofte var bokbagene med på trening og i forbindelse med reiser og lignende?
- I hvilken grad medførte tiltakene økt interesse og nysgjerrighet for litteratur og lesing blant utøverne?
- I hvor stor grad ble bokpallen.no benyttet under prosjektperioden?
- Hvordan fungerte samarbeidet med garderobebibliotekaren og Foreningen !les?
- Hvor sannsynlig er det at laget vil fortsette å samarbeide med garderobebibliotekaren etter prosjektslutt?
- I hvor stor grad bidro prosjektet til å skape et godt miljø i klubben?
- I hvor stor grad likte laget å delta i prosjektet?

På spørsmålet om hvor mange utøvere som lånte bøker fra bokbagen, var svaralternativene, målt prosentvis i antall utlån av bøker, 0-25 prosent (1), 25-50 prosent (2), 50-75 prosent (3) eller 75-100 prosent (4). Trenerne svarte at 30 prosent av utøverne lånte mellom 0-25 prosent bøker, samme andel mellom 25-50 prosent og 50-75 prosent bøker. 10 prosent lånte mellom 75-100 prosent bøker.

Tallene viser at utlåsmengden varierte blant utøverne og at det jevnlig har blitt foretatt utlån fra bokbagene. Det viktigste med bokbagene, og som tallene tyder på, var at bøkene ble lånt og at tilgjengeligheten bidro til å senke terskelen for å lese. Et av spørsmålene Foreningen !les stilte seg i forkant av prosjektet, var om bokbagene kom til å bli benyttet eller bare bli stående i en krok på lagenes klubbhus eller lignende. Svarene fra trenerne indikerer at bokbagene var populære tiltak og at tilgjengeligheten av litteratur bidro til å øke leseinteressen. Dette samsvarer også med kvalitativ informasjon fra intervju:

Jeg trodde ikke det var sant at vi skulle få en egen bokbag. Det var helt fantastisk. Luksus.

Virkelig bra tiltak. Det å ha bøker så lett tilgjengelig, gjorde det lettere for utøverne å snappe med seg en bok etter trening. Det har helt klart minsket avstanden mellom idrettsbanen og biblioteket. (Trener)

Et utrolig bra tiltak å få en bokbag som var tilgjengelig for utøverne. Det gjorde det enklere for flere å få tak i en bok. Når i tillegg en bibliotekar kom innom for å fortelle om bøkene, var det lett å se at utøverne ble nysgjerrige. (Trener)

Bokbagene, i samarbeid med formidling fra garderobebibliotekarer, har helt klart vært effektive virkemidler for å skape leselyst blant idrettsungdommene i dette prosjektet. De kvalitative svarene fra trenerne understreker også viktigheten av tilgjengelig litteratur for å motivere til økt leselyst. Innholdet i bokbagene ble også jevnt over godt mottatt. Uttalelsen fra treneren under viser imidlertid at enkelte bøker var bedre likt enn andre:

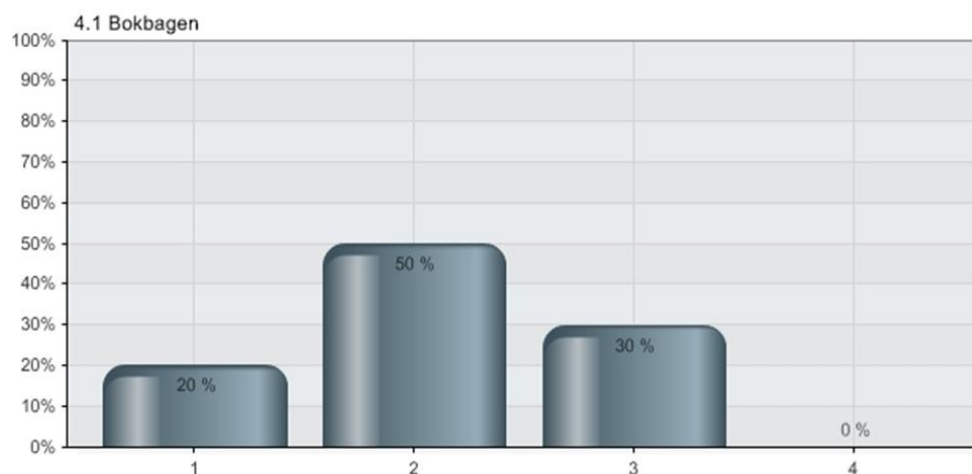
Noen bøker ble litt barnslige, andre litt krevende. Det burde kanskje vært brukt mer tid i forkant på å sette sammen en skikkelig bokbag som var perfekt tilpasset utøvergruppa. Jeg noterte at idrettsbiografier og tegneserier slo godt an, mens billedbøker var mindre populære. (Trener)

60 prosent av trenerne svarte også at bokbagen *alltid* eller *som regel* var med på treninger. 20 prosent svarte *noen ganger*, mens samme andel svarte *aldri*. At disse svarene varierer er naturlig ettersom klubbene omfavnet prosjektet på ulike måter og trenerne var ulike typer. De som aldri hadde med baggen, oppga heller ingen grunn. Det kan tyde på trenere som ikke så nødvendigheten av det eller at baggene ble avglemt. Det var likevel en svært liten andel som antydte en slik holdning. At hele 80 prosent svarte at baggen var med i større eller mindre grad, er positivt og viser at for mange lag ble den en naturlig del av treningshverdagen.

Bokbagen er med på trening. Skulle den ikke være det, er utøverne raske til å spørre om den. De skriver opp og styrer utlån og innlevering selv. (Trener)

Når det gjelder hvorvidt bokbagen var med på turer, kamper, samlinger o.l., varierte svarene noe mer. Her var det ingen som svarte *alltid*, 20 prosent *som regel*, 60 prosent *noen ganger* og 20 prosent *aldri*. På spørsmål om hvilke tiltak som trenerne mener medførte økt interesse og

nysgjerrighet for litteratur og lesing blant utøverne, fremstår imidlertid bokbagen som svært viktig.

Tabellen ovenfor viser at 70 prosent av trenerne mener bokbagen i *stor* (1) eller *noen grad* (2), mens 30 prosent mener den i *liten grad* (3), førte til økt interesse og nysgjerrighet for litteratur og lesing blant utøverne. I slike svar er det mulig å antyde at garderobebibliotekarene har samarbeidet godt med trenerne og at bokbagens visjon er godt formidlet til utøverne.

Nesten 67 prosent av trenerne hevdet besøk av garderobebibliotekarer i *stor* eller *noen grad* bidro til økt interesse for lesing. 16,7 prosent i *liten grad*, mens samme prosentandel svarte *ikke i det hele tatt*. Det siste kan tyde på svar fra trenere for lag hvor kommunikasjonen med garderobebibliotekaren ikke fungerte tilfredsstillende.

Over 66 prosent svarte at forfatterbesøk i *stor* eller *noen grad* bidro til økt leselyst blant utøverne, ingen i *liten grad*, mens over 30 prosent svarte *ikke i det hele tatt*. At over 30 prosent svarte *ikke i det hele tatt* kan ha en sammenheng med at det ikke var alle lagene som fikk forfatterbesøk, men noen som fikk besøk av toppidrettsutøver istedenfor. For ser vi på toppidrettsutøverbesøk, finner man en nokså lik sammenheng: Her svarte 16,7 prosent at utøverbesøk *ikke i det hele tatt* økte interessen for lesing. Ingen svarte i *liten grad*, mens over 80 prosent svarte i *stor* eller *noen grad*. Det er ikke overraskende at besøk av toppidrettsutøvere var et svært populært tiltak. Når 80 prosent satte pris på besøk av toppidrettsutøvere, understreker det hvor viktig disse aktørene er for å motivere yngre utøvere til idrettsutøvelse og leseinteresse. Toppidrettsutøveres rolle som lesende rollemodeller bør

derfor opprettholdes som et viktig tiltak for å øke ungdommens engasjement til lesing.

Samlet ble prosjektet godt mottatt: Nesten 89 prosent svarte det i *stor* eller *noen grad* økte interessen til lesing, 11,1 prosent i *liten grad*, mens ingen svarte *ikke i det hele tatt*. Dette er oppløftende respons fra trenerne som deltok og viser at prosjektets idé og gjennomføring var god.

Dette har vært et fantastisk prosjekt å være med på. Det å få bøker og besøk har vært kjempeinspirerende for utøverne. Mange har fått mer interesse for lesing etter dette. Det er bra, fordi de har godt av å lese og slappe av mellom treninger og kamper. (Trener)

Trenernes bruk av bokpallen burde vært bedre. 20 prosent svarte *ja, de har brukt nettsiden*, mens 80 prosent svarte *nei*. Svarene viser at budskapet om nettsidens innhold og funksjon ikke har nådd frem til trenerne slik Foreningen !les ønsket, til tross for at antall unike besøkende og treff må sies å være tilfredsstillende.

Kommunikasjonen mellom trenere og garderobebibliotekarer var som nevnt en utfordring under pilotprosjektet. Dette var delvis tilfellet under prosjektperioden. Ingen trenere svarte *dårlig*, men 12,5 prosent svarte *svært dårlig*. Det er likevel gledelig at halvparten svarte *godt* eller *svært godt* og 37,5 prosent *middels* på spørsmålet om hvordan kontakten med garderobebibliotekaren var. Gjennom prosjektperioden har det også vist seg at der trenere og garderobebibliotekarer har samarbeidet godt, har prosjektet som helhet fungert veldig bra. Samarbeidet med !les var fra trenernes side tilfredsstillende. 80 prosent *svarte godt* eller *svært godt*, 10 prosent *middels* og ingen *dårlig*. 10 prosent svarte imidlertid *svært dårlig*, noe som kan skyldes kommunikasjonssvikt fra Foreningen !les sin side, og/eller manglende tilgjengelighet fra trenerne.

I forhold til hvorvidt prosjektet vil fortsette i klubben etter at prosjektperioden og den formelle økonomiske støtten fra Foreningen !les er over, svarte 10 prosent *helt sikkert*. Samme andel svarte *svært sannsynlig* og 40 prosent *ganske sannsynlig*. Sammenligner man disse svarene med garderobebibliotekarenes, er prosentandelen, som er helt sikre på at de vil fortsette, litt høyere enn blant trenerne. Videre svarte 40 prosent av trenerne *lite sannsynlig* eller *helt sikkert ikke* på spørsmål om hvorvidt de vil fortsette med prosjektet. Dette kan være lag som ikke var fornøyd med prosjektets gjennomføring, kontakten med

garderobebibliotekarer og/eller Foreningen !les. Det kan også være trenere som ikke omfavnet prosjektet godt nok til at det fungerte i praksis, og som derfor har valgt ikke å fortsette med det.

Det er gledelig å registrere at *Idrett og lesing* bidro til å forbedre miljøet hos flere av lagene som deltok: 60 prosent svarte *ja*, 10 prosent *nei* og 30 prosent *vet ikke* på dette spørsmålet. Opp mot 90 prosent svarte også at de likte *godt* eller *svært godt* å delta i prosjektet, litt over 10 prosent svarte *middels*, mens ingen svarte *dårlig* eller *svært dårlig*. 70 prosent av trenerne svarte også at utøverne likte *godt* eller *svært godt* å delta i prosjektet. 10 prosent svarte *middels*, 20 prosent svarte *dårlig*, mens ingen svarte *svært dårlig*.

Trenerens respons på Idrett og lesing er veldig bra. Den indikerer at prosjektet er verd å videreføre i klubber som allerede deltar, samt at rekruttering av nye klubber bør være en målsetting, da vel og merke uten økonomisk støtte fra Foreningen !les. Flere trenere påpekte også under besøk at det var synd prosjektet ikke kunne opprettholdes slik som nå.

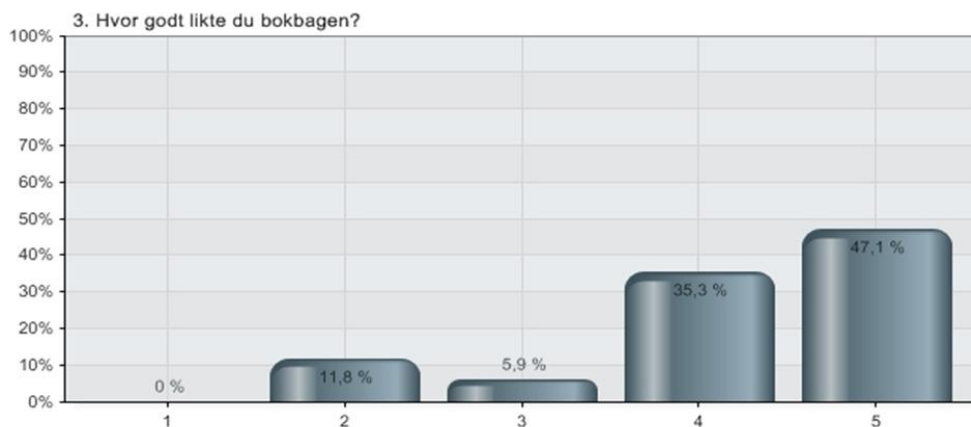
4.3 Utøvere

Trenerne fikk tilsendt spørsmålsskjemaet for utøverne med forespørsel om å videresende det. Svarprosenten var en del mindre enn Foreningen !les håpet på forhånd, noe som gjør det vanskelig å generalisere svarene. På den annen side gir svarene interessante indikasjoner på hvorvidt prosjektets målsettinger og tiltak fungerte tilfredsstillende blant utøverne. Indikasjonene er også nyttige for videreføring og -utvikling av prosjektet. Et flertall av respondentene er jenter. Det betyr nødvendigvis ikke at et flertall av jenter har deltatt i prosjektet. Det er likevel synd at ikke flere gutter har respondert spørsmålsskjemaet, da prosjektet ble vurdert som et godt tiltak for å øke leselysten blant idrettsaktive gutter. I svarene er det ikke gjort noe skille på gutter og jenter. Fra utøverne ønsket Foreningen !les å vite:

- Hvor godt de likte bokbagen?
- Hvorvidt de har lest en eller flere av bøkene fra bokbagen?
- Hvilken effekt besøk av garderobebibliotekarer, toppidrettsutøvere og forfattere hadde for leseinteressen?
- Hvorvidt de har lest bøker fordi de fikk vite om dem gjennom prosjektet?
- Hvor ofte de har benyttet seg av bokpallen.no?

- Hvorvidt de bruker folkebiblioteket mer etter at klubben ble med i prosjektet?

Blant utøverne peker også bokbagen seg ut som et viktig tiltak:

Over 80 prosent av utøverne er altså *svært tilfreds* (5) og *tilfreds* (4) med bokbagen. 11,8 prosent er *lite tilfreds* (2), 5,9 prosent *nøytral* (3), mens ingen er *svært lite tilfreds* (1). Det er en utfordring å sette sammen et bokutvalg der samtlige bøker engasjerer samtlige utøvere. Foreningen !les sin idé med bokbagen var derfor å velge ut bøker slik at alle i hvert fall skulle finne en bok de likte. Blant utøverne er det også over 60 prosent som sier de *har lest en eller flere av bøkene*. Under intervju sa for eksempel en spiller:

Jeg har lest flere bøker etter at laget ble med i prosjektet, og har blitt mer nysgjerrig på biblioteket også. Jeg liker bedre å lese nå. Før likte jeg det egentlig ikke det så mye. (Utøver)

På spørsmål om utøverne ble mer interessert i å lese etter besøk av garderobebibliotekarer, svarte 40 prosent *svært tilfreds* og *tilfreds*, over halvparten *nøytral*, mens 6,7 prosent svarte *lite tilfreds*. Som vi så ovenfor påpekte en garderobebibliotekar hvor viktig det var at trenerne på forhånd hadde informert utøverne om prosjektet og besøket. En utøver sa under intervju at hun i begynnelsen ikke helt forstod koblingen mellom idrett og lesing, men at hun etter besøket gjorde det:

Det var litt rart at en bibliotekar skulle komme på trening for å snakke om bøker. Skjønte det ikke helt. Trodde ikke idrett og bøker hadde så mye med hverandre å gjøre. Nå skjønner jeg det mer. Veldig moro med besøk. Det var motiverende i forhold til både idretten og det å lese. Begge deler, egentlig. (Utøver)

På samme spørsmål om toppidrettsutøvere, svarte nesten 60 prosent *svært tilfreds*, mens ingen svarte *tilfreds*. 33,3 prosent svarte *nøytral* og 8,3 prosent *lite tilfreds*. Her er det verd å påpeke at ikke alle lagene hadde besøk av toppidrettsutøver, noe som kan begrunne de nøytrale og lite tilfredse svarene. Over 60 prosent svarte *svært tilfreds* og *tilfreds* på besøk av forfattere, 36,4 prosent *nøytral*, mens ingen svarte at de var *lite* eller *svært lite tilfreds*. Svarene indikerer at besøk av garderobebibliotekarer, utøvere og forfattere, i tillegg til bokbagen, er tiltak som har bidratt til å øke ungdommens nysgjerrighet og interesse for lesing. Det er også mulig å antyde at besøkene har bidratt til å endre stereotype oppfatninger av toppidrettsutøveres forhold til lesing og bibliotekarenes rolleutøvelse. En utøver sa under intervju om deltakelse i prosjektet:

Jeg synes dette var et morsomt prosjekt. Det var artig å lese bøker, og så var det mange rare bøker. Jeg liker litt forskjellig og synes bøkene i bagen passet bra. Noen bøker ble litt voksen, men det ble bedre etter hvert. De andre syntes også prosjektet var bra. Vi praterte litt med hverandre om bøker vi har lest. Når vi skifter for eksempel hender det at noen forteller om en bok de har lest, sier at denne må dere lese, og så forteller de om boka. (Utøver)

Når det gjelder hvorvidt utøverne har lest bøker som en del av prosjektet og de ulike tiltakene, svarte 17,6 prosent *ja, på grunn av bokbagen*, nesten 30 prosent *ja, på grunn av forfatter* og 35,3 prosent *ja, på grunn av toppidrettsutøver*. 40 prosent var *svært tilfreds* og *tilfreds* av besøk av garderobebibliotekar, over 50 prosent *nøytral*, mens ingen var *lite tilfreds*. En viktig indikasjon her er at over 40 prosent av utøverne svarte at de *braker folkebiblioteket litt mer enn tidligere* som et resultat av å ha deltatt i prosjektet. Dette er en gledelig effekt av prosjektet og av at garderobebibliotekarer har flyttet litteraturformidling ut av biblioteket og inn på en ny arena. Sitatet fra garderobebibliotekaren ovenfor om hvordan boken, *I morgen, da krigen kom* av John Marsden, trakk utøverne til biblioteket for å låne resten av serien, er i så måte et godt eksempel på dette. Fra en utøver ble det også sagt at prosjektet ga en annen motivasjon for lesing enn tilfellet var på skolen, samtidig som denne motivasjon kunne overføres til skolearbeidet:

Det er kjedeligere å lese på skolen fordi der må du bare sitte og lese, og så må du skrive om det du har lest. Det er ikke alltid så moro. I dette prosjektet slapp du det, jeg er blitt roligere av å lese, fått god fantasi. Det er bra å ha når du skal skrive stil på skolen. (Utøver)

Dette poenget ble også påpekt av en garderobebibliotekar, og viser at prosjektet kan ha en overføringsverdi til skoleverket ved at utøverne får en annen tilnærming til litteratur og formidling, økt interesse for lesing, og i neste omgang kanskje bedre ferdigheter både muntlig og skriftlig.

Jeg tror ungdommen får et mer positivt forhold til bøker gjennom prosjektet som kan smitte over i skolearbeidet og til biblioteket. Det ene er at de roer seg ned etter kamper og treninger, men også i forhold til lese- og skriveferdigheter på skolen, stilskriving for eksempel. De får en positiv holdning til boken i skolearbeidet også. (Garderobebibliotekar)

Bruken av bokpallen varierte blant utøverne. Resultatet er også her noe mindre enn Foreningen !les håpet på forhånd. Over 60 prosent har *ikke besøkt* nettstedet den siste måneden før prosjektet ble avsluttet, nesten 30 prosent *har vært innom* bokpallen 1-5 ganger og 5,9 prosent 5-10 ganger.

Svarene fra utøverne indikerer at de har likt å delta i prosjektet. De ulike tiltakene ser ut til å ha bidratt til å endre utøvernes oppfatninger av lesing og litteraturformidling. Flere har økt sin interesse for lesing og folkebiblioteket. Toppidrettsutøvere fremstår også i denne sammenhengen som viktige rollemodeller for ungdom.

5.0 ANDRE AKTIVITETER

Parallelt med de tiltakene som er nevnt ovenfor, har Foreningen !les gjennomført en rekke andre aktiviteter under prosjektperioden. Nedenfor følger en gjennomgang av disse aktivitetene.

5.1 Eksterne arrangement

Markedsføring og profilering av *Idrett og lesing* gjennom bokpallen, brosjyrer, media og andre kanaler, medførte at Foreningen !les fikk flere forespørsler om å delta på seminarer, møter og ulike arrangement for å informere om prosjektet:

- Høsten 2007 var prosjektleder til stede under *Ordkalotten* i Tromsø. Her ble det gjennomført møter med bibliotekarer og trenere.
- Onsdag 9. januar 2008 ble prosjektleder invitert til SAMBA, seminar for barne- og ungdomsbibliotekarer i Akershus, for å fortelle om Idrett og lesing.

- Tirsdag 22. januar 2008 var prosjektleder hovedgjest hos Kolbotn bokseklubb. Her snakket han om sin rolle som prosjektleder og om prosjektet. Klubben ble med i prosjektet, fikk egen bokbager og kontakt med garderobebibliotekar. I ettertid bygde de unge bokserne sitt eget bibliotek på utstysrommet på klubbhuset.
- Onsdag 13. februar 2008 hadde prosjektleder et innlegg om *Idrett og lesing* under en konferanse for bibliotekarer fra Hedmark på Elverum. Her ble det også rekruttert to nye garderobebibliotekarer.
- Fredag 29. februar 2008 var prosjektleder til stede under et personalmøte for bibliotekarer i Ullensaker for å snakke om prosjektet.
- Fra 5. til 8. mars 2008 hadde Foreningen !les stand sammen med ABM-utvikling under bibliotekmøtet i Bergen. Her ble prosjektet markedsført via standen, brosjyrer og internett, samt at det ble rekruttert flere garderobebibliotekarer.
- Prosjektleder var også rundt omkring på ulike idrettslinjer og snakket med klasser og overrakte bokbager.
- Sivilarbeideren ved Foreningen !les var på enkelte klubbeseøk for å informere om prosjektet og overrekke bokbager.
- Foreningen !les var til stede under ungdomsmesterskapet i friidrett i Sigdal i august 2008 og delte ut bøker, bokbager og arrangerte !leseløype.
- *Idrett og lesing* var en del av en ungdomsfestival på Litteraturhuset i Oslo under høstferien i 2008. Her samarbeidet Foreningen !les blant annet med verdensmester i kickboxing, Mette Solli.
- *Idrett og lesing* vakte internasjonal oppsikt i løpet av prosjektperioden: Ved den årlige verdenskongressen til IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) i Quebec i Canada i september 2008, inviterte en av Foreningen !les sine partnere i prosjektet, ABM-utvikling, garderobebibliotekar Stig-Elvis Furset fra Buskerud Fylkesbibliotek til å holde et innlegg om *Idrett og lesing*. Tilbakemeldingen på Furset sitt innlegg var svært positive og medførte interesse om prosjektet fra ulike nasjoner.

5.2 Norsk Litteraturfestival – Sigrid Undset-dagene

Idrett og lesing var delaktig under Norsk Litteraturfestival – Sigrid Undset-dagene på Lillehammer i slutten av mai 2007 og 2008. Som en del av barne- og ungdomsprogrammet, ble det arrangert !leseløype for 200 elever på mellomtrinnet fra ulike skoler i Lillehammer-

området. I tillegg var Foreningen !les arrangør av fjorårets forfatterlandskamp i fotball mellom Norge og Sverige. Samarbeidet med Norsk Litteraturfestival – Sigrid Undset-dagene videreføres i 2009.

5.3 Norway Cup

Norway Cup er verdens største fotballturnering for barn og ungdom. For Foreningen !les har turneringen på Ekebergsletta i Oslo vært en viktig arena for markedsføring av prosjektet.

Under Norway Cup i 2007 hadde Foreningen !les egen stand under hele turneringsuken. Det ble blant annet delt ut et restopplag på 4000 bøker fra 'Bok til alle' til fotball- og leseglade barn og unge. Foreningen !les hadde også besøk av forfattere, og tidligere landslagstrener i fotball, Åge Hareide, kom for å snakke om fotball og lesing til ivrige tilhørere.

Mediedekningen i forkant av turneringen og i etterkant av besøkene var svært god.

Foreningen !les var ikke til stede med egen stand under Norway Cup i 2008, men delte ut et restopplag på cirka 15 000 bøker fra 'Bok til alle'.

5.4 Skrivekonkurransen

Foreningen !les inngikk høsten 2007 et samarbeid med Akilles, idrettens eget forlag, om en skrivekonkurransen der fotball skulle være bakteppe for historien. De innsendte bidragene holdt verken litterære eller sportslige kvaliteter som var gode nok for utgivelse. Det ble derfor satt i gang et samarbeid mellom forfatter Torbjørn Moen og assistenttrener for kvinnelandslaget i fotball, Pål Arne Johansen. Sammen skrev de fotballromanen *Best i byen*. Boken ble lansert i juli 2008, tatt opp i innkjøpsordningen til Norsk kulturråd og utvalgt som en av fem bøker i 'Bok til alle' 2009. Prosjektleder har også vært på klubbbesøk sammen med forfatterne, der Johansen gjennomførte treningsøkter med lagene, etterfulgt av høytlesing av Moen på klubbhuset. Disse besøkene var svært vellykkede og fikk store oppslag i lokalavisene.

6.0 MEDIA

Foreningen !les har gjennom hele prosjektperioden jobbet aktivt for å profilere *Idrett og lesing* gjennom ulike medier. Responsen fra media har utelukkende vært positiv; *Idrett og lesing* har vært et spennende prosjekt og fått mye oppmerksomhet gjennom ulike nettsider og andre kanaler:

- Lokalaviser som Hitra-Frøya, Bergens Tidende, Østlandets Blad, Telemarksavisa, Hadeland og Gjengangeren har skrevet om prosjektet og garderobebibliotekarbesøk.
- Magasinet Utdanning hadde en lengre reportasje om prosjektet og et utøverbesøk i Åsgårdstrand.
- Dagsavisen dekket overrekkelsen av bokbag til herrelandslaget i håndball i forbindelse med EM på hjemmebane.
- Dagbladet hadde en forhåndssak om forfatterlandskampen på Lillehammer der Foreningen !les ble presentert, samt et tosiders oppslag i etterkant av kampen.
- Oppland Arbeiderblad og Gudbrandsdølen Dagingen skrev også om forfatterlandskampen, men med en annen vinkling enn Dagbladet.
- I forbindelse med OL i Beijing i august 2008 samarbeidet Foreningen !les med Olympiatoppen. Under pressekonferansen, som presenterte førsteuttaket til OL på toppidrettssenteret den 10. juni 2008, fikk Foreningen !les presentert seg selv og prosjektet foran et samlet norsk pressekorps.
- Dagsavisen, Aftenposten og NTB hadde notiser om OL-samarbeidet i etterkant.
- Prosjektleder ble intervjuet av TV2 om prosjektet.
- NRK hadde en lengre reportasje om idrett og lesing under de olympiske lekene i Kina.
- NRK Kulturnytt lagde et innslag i etterkant av avslutningsseminaret på Litteraturhuset torsdag 4. desember 2008.
- Dagsavisen hadde også 19. februar 2009 en artikkel om Anette Sagens leseinteresse i forbindelse med ski-VM i Liberec i Tsjekkia.

Det satses også på mediedekning i forbindelse med denne evalueringsrapporten og kulturutvekslingssamarbeidet med Polen.

7.0 ELITE- OG LANDSLAG

Rapporten har til nå gjennomgått målsettinger, tiltak og resultater fra breddeidretten og andre aktiviteter som er gjennomført i løpet av prosjektperioden. Foreningen !les har også satset mye ressurser på å inkludere eliteidretten i prosjektet. Beskrivelsene fra denne satsingen inneholder ikke kvantitativ datainnsamling fra informanter slik som tilfellet var innen breddeidretten. Dette skyldes delvis at prosjektets primærgruppe var innen breddeidretten, og at det erfaringsmessig er utfordrende å skaffe informasjon fra toppidrettsutøvere og -trenere. Det er likevel behov for å redegjøre for satsingen på elite- og landslag. I løpet av den treårige

prosjektperioden ble det delt ut over 40 bokbager til elite- og landslag, inkludert aldersbestemte landslag. Disse er:

- Ni toppserielag i fotball for kvinner.
- To tippelagalag for herrer.
- Et fotballag fra herrenes Adeccoliga.
- Gjerpen, Larvik og Storhamar håndball.
- Ishockeylaget Stavanger Oilers.
- Et cheerleadinglag fra Gjøvik.
- Kickboxinglandslaget.
- Karatelandslaget.
- Snowboardlandslaget.
- Herre- og kvinnelandslaget (2 stk) i fotball.
- En rekke ungdomslagslag for gutter og jenter i fotball.
- Langrennlandslaget (2 stk).
- Svømmelandslaget (2 stk.)
- Friidrettslandslaget (2 stk).
- Herrelandslaget i håndball i forbindelse med EM i Norge i januar 2008.
- Skiskytterlandslaget i forbindelse med VM i Østersund i Sverige i februar 2008.
- Hopplandslaget i forbindelse med VM i skiflyging i Oberstdorf i Tyskland i februar 2008.

Foreningen !les inngikk, som nevnt, et samarbeid med Olympiatoppen i forbindelse med OL og Paralympics i Beijing i Kina i august 2008. De norske utøverne mottok åtte bokbager som ble benyttet under lekene, og i ettertid. Målsettingen for samarbeidet med Olympiatoppen var å gjøre lesestoff tilgjengelig for utøverne i forkant, mellom og etter treninger og konkurranser i håp om å bidra til økt effekt av hvile- og restitusjonsfasene under OL og Paralympics. Boken er et glimrende avkoblingsmiddel, noe både Olympiatoppen og utøverne påpekte. I etterkant av å ha vunnet bronse på 200 meter bryst, uttalte svømmeren Sara Nordenstam for eksempel at hun hadde ladet opp til finalen med Harry Potter. Uttalelsen fikk overskrifter på NRK frokost-TV, Dagbladet og Aftenposten. Olympiatoppen var behjelpelig med å skaffe boktips og anbefalinger fra OL-utøverne. En link til boktips via bokpallen.no ble lagt inn på informasjonssiden til utøverne. Foreningen !les benyttet også en representant fra Olympiatoppen under seminaret på Litteraturhuset 4. desember 2008. Hit kom også

landslagshopper Anette Sagen og fortalte om sin interesse for lesing.

Samarbeidet med Olympiatoppen ble blant annet etablert på bakgrunn av en kronikk som prosjektlederen skrev i mars 2008. Kronikken tok utgangspunkt i en kvantitativ undersøkelse av professor Hallgeir Gammelsæter ved Høgskolen i Molde. Undersøkelsen viste at en større profesjonalisering av idretten medførte at utøvere droppet jobb og utdanning til fordel for satsing på idretten, spesielt innen herrefotball. Prosjektleder viste til prosjektet *Idrett og lesing* og oppfordret toppidrettsutøvere til å trene både hodet og beina, og idretten og andre aktører til å starte et samarbeid slik at Norge i fremtiden kan unngå drøssevis av 'idrettspensjonister' i midten av 30-årene. Kronikken ble publisert via en rekke nettsider, som for eksempel sportsanalyse.no, skolenettet.no og en rekke sær-idrettsforbunds og klubbers hjemmesider.

Flere toppidrettsutøvere og -trenere har berømmet prosjektets idé og målsettinger. En rekke profilerte treneraktører har offentlig støttet kombinasjonen idrett og lesing ved å stille på besøk og/eller gjennom uttalelser i media. Tidligere trener for herrelandslaget i fotball, Åge Hareide, besøkte Foreningen !les sin stand under Norway Cup 2007 for å snakke om denne kombinasjonen. Hareide bidro også med boktips og anbefalinger til bokpallen.no. Også Tromsø-trener Per Høgmø har uttalt seg positivt om Foreningen !les sitt prosjekt. Flere toppidrettsutøvere har også fått sjansen til å profilere seg selv og idretten de utøver på en positiv måte via bokpallen.no, klubbbesøk og deltakelse på seminar. Responsen Foreningen !les har fått fra trenere og utøvere er at lesing er viktig både som menneske og utøver. Det er mulig å antyde at en positiv holdning til lesing er etablert innen toppidretten.

8.0 REGNSKAP

De økonomiske rammene er i stor grad gjennomført slik det ble forespeilet ved søknader til ABM-utvikling og Norsk kulturråd, og i prosjektbeskrivelser. Nedenfor følger en oversikt over inntekter og utgifter for 2008:

INNTEKTER: 2008

ABM-utvikling	350 000
Norsk Kulturråd	250 000
Norges Svømmeforbund	2 500
Foreningen !les	169 308

TOTALT: 771 808

UTGIFTER: 2008

Personal/administrasjon

(lønn, overhead, reiser, porto, utsendelse) 504 464

Varer/utstyr

(Brosjyrer, plakater, bøker, bokbagger, telefon) 150 121

Tjenester

(honorarer, klubbbesøk, bokpallen, data, kommunikasjon) 79 579

Andre utgifter

(seminarer, arrangement) 37 644

TOTALT: 771 808

9.0 VEIEN VIDERE

Til tross for at den treårige prosjektperioden formelt er over, ønsker Foreningen !les at deler av prosjektet skal opprettholdes. Det aller viktigste tiltaket er at garderobebibliotekarer fortsetter å drive litteraturformidling på idrettsarenaen for idrettsungdommer. Utfordringen er at bibliotekene selv må fordele ressursene på en hensiktsmessig måte for at bibliotekaren skal kunne opprettholde garderobebibliotekarrollen. Flere muligheter finnes:

- Bibliotekene kan opprette lånekort på lagene.
- Bruke bibliotekenes litteratur som en del av formidlingen.
- Arrangere tiltak i klubb og på biblioteket for å opprettholde koblingen mellom idretts- og biblioteksektoren.
- Garderobebibliotekarer kan gis fri en time på dagtid for å besøke breddelag på kveldstid.
- Garderobebibliotekarer kan honoreres av bibliotekene, klubbene eller utføre rollen frivillig uten honorarer.
- Innkjøp av bøker og honorarer i forbindelse med besøk av forfattere og toppidrettsutøvere dekkes av klubber og/eller bibliotek.

Foreningen !les vil fortsette å ha en veiledende posisjon i dette arbeidet så langt ressursene rekker. I tillegg vil bokpallen opprettholdes som en side for *Idrett og lesing*. Det vil bli gjort

noen endringer på bokpallen for å tilpasse nettsiden til den videre gjennomføringen av *Idrett og lesing*, samt andre potensielle prosjekter i regi av Foreningen !les. !les ønsker blant annet å bruke bokpallen som en nettside for prosjektet *Les for meg, pappa!* parallelt med *Idrett og lesing*. Prosjektene har enkelte likheter og vil kunne dra nytte av hverandre.

Foreningen !les jobber med å eksportere *Idrett og lesing* til Polen som en del av Kulturutvekslingsfondet mellom Polen og Norge. I desember 2008 møtte Foreningen !les flere potensielle samarbeidspartnere i Warszawa. I skrivende stund jobbes det med et samarbeid med European Youth Center om en mulig avtale. Endelig svar på hvorvidt samarbeidet blir en realitet vil bli offentliggjort i løpet av mai 2009. Det er ønskelig at flere av de suksessrike tiltakene som har blitt gjennomført i Norge også skal gjennomføres i Polen. Samtidig vil enkelte målsettinger og tiltak justeres etter polske forhold. Det legges også aktiviteter i Norge som en del av dette samarbeidet.

10.0 KONKLUSJON

Med prosjektstøtte fra ABM-utvikling og Norsk kulturråd har *Idrett og lesing* foregått over en treårsperiode med svært oppløftende resultater. Målsettingen var å benytte bibliotekarer for å etablere en ny arena for litteraturformidling, i håp om å skape økt nysgjerrighet og interesse for lesing blant idrettsungdommer fra 13-19 år. Bibliotekarer ble rekruttert og veiledet gjennom seminarer, e-postkorrespondanse, telefonsamtaler og besøk. Disse aktørene ble i prosjektet kalt *garderobebibliotekarer*, og var nøkkelpersoner for å forene idretts- og bibliotekarsektoren. Utstyrt med en bokbag med cirka 20 forskjellige titler, oppsøkte garderobebibliotekarene breddelag i sitt nærområde for å drive litteraturformidling på idrettsungdommens egen fritidsarena - idrettsbanen. Lagene som ble med i prosjektet fikk beholde bokbagen til odel og eie. Den fungerte som lagets eget bibliotek og gjorde at utøverne alltid hadde litteratur tilgjengelig i forbindelse med idrettsaktivitet. Responsen fra garderobebibliotekarene tyder på at besøkene var vellykkede. Idrettsungdommen lot seg engasjere av garderobebibliotekarenes formidlingsevne, lånte bøker fra bokbagen, og fikk økt nysgjerrighet for lesing, bibliotekarrollen og folkebiblioteket som et resultat av garderobebibliotekarens kunnskap om formidling og engasjement for å drive oppsøkende virksomhet. Flere oppsøkte også folkebiblioteket i etterkant.

Også trenerne fra breddelagene sier at prosjektet har fungert tilfredsstillende i klubbene.

Prosjektet har i tillegg til å øke idrettsungdommens interesse for lesing, bidratt til å forbedre det sosiale miljøet i klubben. Responsen fra utøverne er også at dette har vært et morsomt og interessant prosjekt å delta i, og at flere har fått større interesse for lesing, biblioteket og bibliotekarrollen. Over 60 breddelag har via sin garderobebibliotekar mottatt bokbag fra Foreningen !les. Flere av disse lagene har også fått besøk av idrettsinteresserte forfattere og/eller leseglade toppidrettsutøvere. Dette har fungert som en ekstra motivasjon for idrett og lesing blant både utøvere og trenere. Besøkene har bidratt til økt oppmerksomhet i lokale medier for både klubben og biblioteket.

Foreningen !les har også delt ut over 40 bokbager til elite- og landslag innen ulike idretter. Dette har bidratt til å gjøre lesestoff tilgjengelig for toppidrettsutøvere i forbindelse med reiser, treninger og konkurranser. Ved å profilere lesing som en viktig syssel, har toppidrettsutøvere og -trenere etablert en positiv holdning til lesing. Litteratur har blitt ansett som et viktig redskap for utøverne i hvile- og restitusjonsfaser, og for å utvikle forestillings- og konsentrasjonsevnen. Slike holdninger medførte blant annet at Foreningen !les og Olympiatoppen inngikk et samarbeid i forbindelse med OL i Beijing i Kina i august 2008. Flere toppidrettsutøvere og trenere har også fått muligheten til å fremstå som lesende rollemodeller for yngre utøvere ved å dele sine boktips og anbefalinger via prosjektets hjemmeside, bokpallen.no. Dette har på den ene siden hevet toppidrettsutøvernes status blant andre toppidrettsutøvere, breddeutøvere og den øvrige befolkning. Samtidig har en slik profilering bidratt til å synliggjøre lesende forbilder for idrettsaktive ungdommer, kanskje spesielt gutter.

Bokpallen har, i tillegg til boktips, fungert som en informasjonsside for prosjektet. Fra administrasjonen i Foreningen !les har det blitt publisert nyheter og artikler om idrett og lesing, rapportert fra forfatter-, utøver- og garderobebibliotekarbesøk. Nettsiden har også hatt en egen aktivitetskalender slik at lesere har kunnet følge med på hva som til enhver tid skjer innen prosjektet.

Samtidig som satsingen på bredde- og eliteidretten har pågått, har Foreningen !les vært aktive på andre områder for skape oppmerksomhet rundt prosjektet. Under Litteraturfestivalen på Lillehammer i 2007 og 2008 har Foreningen !les bidratt med !leseløype for elever på mellomtrinnet i Lillehammer-området, og vært medarrangør av en forfatterlandskamp mellom Norge og Sverige i 2008. !les har vært til stede på Norway Cup i 2007 og 2008 og delt ut

nesten 20 000 bøker fra et restopplag fra 'Bok til alle'. Under UM i friidrett i Sigdal var Foreningen !les til stede for å arrangere !leseløype og dele ut bøker. I tillegg har Foreningen !les vært representert på ulike seminarer, konferanser, møter, festivaler osv. for å promotere *Idrett og lesing*.

Foreningen !les inngikk også et samarbeid med Akilles forlag hvor det ble skrevet en fotballroman for ungdom. Tittelen var *Best i byen* og boken ble skrevet av Torbjørn Moen og Pål Arne Johansen. Boken ble også tatt opp i innkjøpsordningen til Norsk kulturråd og utvalgt som en av fem bøker i 'Bok til alle' 2009. Det har også vært gjennomført klubbesøk av forfatterne med stor suksess.

Det jobbes i skrivende stund med å få til et kulturutvekslingssamarbeid med en polsk partner for å eksportere *Idrett og lesing* til Polen. Hvorvidt dette samarbeidsprosjektet vil bli gjennomført, blir avgjort i løpet av mai 2009.

Foreningen !les har kontinuerlig gjennom prosjektperioden jobbet for å promotere *Idrett og lesing* gjennom ulike medier. Oppmerksomhet fra både aviser, magasiner, radio, tv og ulike nettsteder har vært svært god. !les er, som en av de første aktørene i verden, stolt over å ha klart og skape en ny formidlingsarena for litteratur for bibliotekarer, for å ha gitt idrettsungdommer en annerledes mulighet til økt interesse og nysgjerrighet for lesing, og for å ha klart å profilere lesende toppidrettsutøvere. Slike resultater har garantert bidratt til å endre stereotype oppfatninger av både bibliotekarer og idrettsutøvere - i bredden og i toppen. !les håper at deler av prosjektet vil opprettholdes til tross for at den formelle støtten nå er over.

Tusen takk til alle involverte.

Mvh

Ole Ivar Burås Storø

Prosjektleder Idrett og lesing,

Foreningen !les

Tlf: 22 400 600 / 48 003 448

E-post: ole@foreningenles.no

www.foreningenles.no